

Niet 'bomen', maar planten

Naar een nieuw bomenplan van Nijmegen als noordelijkste stad van het zuiden

*Bomenlanen en -pleinen in Koblenz Duitsland (Rijnsoever), St Martin de Crau (doorgaande weg)
en Uzès Frankrijk (centrale plein)*

Indiener: Volkert Vintges (GroenLinks)

**i.s.m. werkgroep Groenstructuur GroenLinks
Nijmegen**

I. Beslispunten

De gemeenteraad van Nijmegen besluit het college de volgende opdrachten te geven:

1. Het Bomenbeleid te actualiseren, en daarbij te werken met de in hoofdstuk IV van dit voorstel aangegeven voorstellen; waarbij het doel is om gezonde bomen zoveel mogelijk te behouden, bomenkap zoveel mogelijk te vermijden, en aanplant zoveel mogelijk te stimuleren;
2. Dit Bomenbeleidplan als raadsvoorstel in de tweede helft van 2020 aan de raad aan te bieden;
3. Te onderzoeken of:
 - A. de jaarlijkse baten van bomen en de waarde van het bomenbestand gekapitaliseerd kan worden op basis van het groene batensysteem I-Tree, een ander systeem, of een zelf te ontwikkelen systeem. Daarbij te onderzoeken of deze waarden bijvoorbeeld opgenomen kunnen worden in de begroting, de jaarrekening en op de balans van de gemeente Nijmegen, of op andere wijze;
 - B. een Bomencompensatiefonds kan worden ingericht, of dat (de inkomsten uit) de al bestaande herplantplicht kan worden aangewend om de aanplant, beheer en onderhoud voor bomen op te plussen;
 - C. een systeem kan worden opgezet zoals bijvoorbeeld geldt voor de percentageregeling voor beeldende kunst, waarbij een percentage van het totale budget voor kunst in de openbare ruimte wordt gereserveerd (d.w.z. waarbij een x% van het benodigde bedrag voor gemeentelijke investeringen in de openbare ruimte wordt aangewend voor vergroening zoals aanplant van bomen);
 - D. De raad over de uitkomsten van deze onderzoeken te rapporteren vóór het aanbieden van het nieuwe Bomenbeleidplan;
4. Met een voorstel te komen om de waarde van het Nijmeegse bomenbestand in 2045 met de helft te vermeerderen (volgens bijv. methode I-Tree);
5. Met een voorstel te komen dat recht doet aan de ambitie uit het Klimaatakkoord van 1% netto aanplant van bomen;
6. Extra aanplant van zo'n 480 bomen te realiseren en dit te bekostigen door het inzetten van €100.000 uit het Woonmilieuveteringsbudget en een bijdrage van €12.500 uit Grootschalig groen, Mijnwijkplan/operatie Steenbreek;
7. Om bomen en het vernieuwde beleid in het zonnetje te zetten, bijvoorbeeld door een wedstrijd te organiseren voor de mooiste bomenstraat in Nijmegen.

II. Inleiding

Het Nijmeegse Groenplan is al meer dan 10 jaar oud en toe aan vernieuwing. Met name op het gebied van het bomenbestand. De afgelopen jaren zijn onder meer de volgende (beleids)plannen vastgesteld.

- De Groene draad, kansen voor het Nijmeegse Groen 2007
- Groene Allure Binnenstad Nijmegen 2007
- Handboek stadsbomen 2009
- 10.000 bomenplan coalitieakkoord 2014
- Groen verbindt 2014
- Operatie Steenbreek 2017

In de tussentijd is er veel gebeurd. Het klimaatprobleem is in 2015 in Parijs op de agenda gezet en het belang van biodiversiteit (juist ook in de stad) wordt meer en meer erkend. De Parijse klimaatafspraken zijn uitgewerkt in een nationaal klimaatakkoord dat we naar onze Nijmeegse situatie moeten vertalen. Als we gaan voor een gezond bomenbestand in onze gemeente is het nodig om ons beleid te herijken. Dit als gevolg van de klimaatveranderingen én van nieuwe inzichten over standplaatsen van gezonde bomen. Geconsulteerde deskundigen geven namelijk aan dat in het verleden te weinig rekening is gehouden met de kwaliteit van het bomenbestand, zoals ruime standplaatsen voor gezonde bomen. Ook het kapbeleid is aan herziening toe. Want het beoordelingssysteem voor de kapvergunningen is ingewikkeld en daardoor niet goed uit te leggen aan bewoners. Daarbij zijn de huidige inzichten anders dan 10 jaar geleden. Het gezamenlijke doel is om onze bomen beter te beschermen.

Wat zien wij als goede en slechte voorbeelden van bomenlanen en bomenpleinen:

Enkele goede voorbeelden:

- Koningsplein en Faberplein
- Van Schaek Mathonsingel
- Oranjesingel
- Van 't Santstraat
- Van Goorstraat/Stijn Buysstraat
- Groenestraat
- Archipelstraat
- Javaplein
- Groesbeekseweg
- Arend Noorduynstraat

Faberplein

Enkele slechte voorbeelden

- Graafseweg (veel te kaal)
- Burchtstraat (enkele verdwaalde bomen)
- Molenstraat (enkele verdwaalde bomen)
- Prins Mauritsingel (als verlengde Oranjesingel)
- Kamperfoeliestraat
- Stationsplein (kaal en doods)
- Kelfkensbosplein (kaal)
- Muntmeesterlaan

Gekapte bomen in de Kamperfoeliestraat

III. Overwegingen

a. Groene kapitaal

In het handboek Stadsbomen worden bomen het groene kapitaal van Nijmegen genoemd. Met recht “kapitaal” omdat onze bomen wellicht één van de meest waardevolle elementen zijn in onze openbare buitenruimte. Want het zijn niet alleen de bomen in het Kronenburgerpark, Volkspark De Goffert of de bomen langs de singels die we als ons groene kapitaal aanmerken. Juist ook de bomen in onze woonstraten, op schoolpleinen of bij speelplekken zorgen voor een aangenaam woon- en leefklimaat. Mensen voelen zich prettiger en gezonder en de waarde van vastgoed stijgt in een groene boomrijke omgeving. We zijn dan ook met recht zuinig op dit groene kapitaal en beheren dit zo, dat het letterlijk kan “groeien”. Helaas heeft dit groene kapitaal geen officieel vastgelegde waarde. Daardoor worden bomen al snel ‘waardeloos’. Dit werkt in de hand dat we er niet zuinig op zijn, dat we ze slecht beheren en te gemakkelijk kappen. Dat kan anders: in veertien Nederlandse steden waaronder Dordrecht, Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Heerhugowaard, wordt het waardebepalingssysteem I-Tree uitgetest. In New York is aangetoond dat elke dollar investering in bomen 5 dollar oplevert.

b. Geschiedenis en cultuurhistorie

Bomen (m.n. laanbomenstructuren) hebben een lange levensduur en vertellen daardoor soms iets over onze geschiedenis. Zo zijn in Nijmegen oude structuren nog goed herkenbaar in het stedenbouwkundige patroon van bebouwing en wegen. Voorbeelden zijn voormalige veldwegen zoals de Groesbeekseweg of de St. Annastraat. Laanbomen versterken deze historische lijnen. Met bomen kun je ook tijden van weleer laten herleven, bijvoorbeeld de tijd van de uitleg van de stad, na het slechten van de wallen, toen er statige lanen werden aangelegd met statige bomen. Of de lanen die de oude landgoederen en buitenplaatsen in en rondom Nijmegen met elkaar verbonden. Door deze structuren te behouden en/of te herstellen kun je deze beelden weer oproepen.

St. Annastraat rond 1900

Graafseweg (Wolfskuil) rond 1900

c. Biodiversiteit en natuurbeleving

Bomen vormen een belangrijk biotoop voor natuurwaarden in de stad en met name de grotere en oudere bomen. Zo zijn een aantal vogelsoorten, vleermuizen, insecten en sommige vlindersoorten afhankelijk van een boom. Door deze bomen of bomenlanen te behouden of te herstellen dragen we bij aan de biodiversiteit en biodiversiteitspotentie van de stadsnatuur. Dit geldt voor de ene boom meer dan voor de ander. Zo kan een Inlandse Eik wel tot 1500 andere soorten organismen herbergen, terwijl een Amerikaanse Eik (exoot) niet meer dan 15 soorten organismen herbergt. Ook

dient de juiste boom op de juiste plek geplant te worden (grondsoort, lichtinval, water, enz.). Daarnaast heeft groen, zoals bomen, een positief effect op gezondheid en welbevinden van mensen, zo heeft een groot aantal onderzoeken aangetoond (zie bijv. Attention Restoration Theory en IVN). Tenslotte kunnen de boomspiegels en de bermen gebruikt worden voor aanplant van bloemen, kruiden, struikjes enz. waardoor de straat verder wordt verfraaid, de biodiversiteit nog verder kan stijgen en ziekten en plagen zoals de buxusmot en eikenprocessierups beter kunnen worden bestreden.

d. Mobiliteit

Laanbomen zorgen voor de herkenbaarheid van wegen en de geleiding van het verkeer. Door een goede boomstructuur kunnen verschillen tussen de hoofdwegen en zijwegen worden versterkt. Dit komt de navigeerbaarheid in de stad ten goede. Nu bepaalt veelal het verkeersbeleid (breedte wegprofiel, parkeerplekken) hoeveel ruimte er nog over is voor een boomstandplaats. Deze afweging kan anders, bijvoorbeeld door voortaan de kwaliteit van de groenstructuur mee te nemen bij verkeerskundige afwegingen. Tenslotte, en niet onbelangrijk, laanbomen hebben een snelheidsbeperkend effect op het verkeer.

e. Klimaatverandering en klimaatadaptatie

In het Klimaatakkoord is aandacht besteed aan de rol van bomen. Bomen nemen namelijk CO₂ op en leggen daarmee CO₂ vast. Ze zijn dus belangrijk om bij te dragen aan de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs. Recent onderzoek heeft aangetoond dat massieve bosaanplant wereldwijd kan leiden tot meer dan halvering van de extra CO₂ op aarde en dat kleine bosjes hier flink aan kunnen bijdragen. In het klimaatakkoord wordt een oproep gedaan richting gemeenten om elk jaar 1% extra (netto) bomen aan te planten en om waar mogelijk ook nieuw bos en bosjes te realiseren en dit ruimtelijk vast te leggen (pag 141 en 142 Klimaatakkoord).

Ook klimaatadaptatie wordt een steeds belangrijker thema nu de temperatuur op aarde stijgt (gemiddeld met 1,1 graad Celsius sinds de pre-industriële revolutie). Steden houden warmte vast door het vele steen. Daardoor kan het in de stad wel 8 graden warmer zijn dan in het buitengebied. Bomen zorgen voor schaduw én afkoeling, door de verdamping via hun huidmondjes. Dit brengt de gevoelstemperatuur aanzienlijk naar beneden. Loop maar eens door een bos op een hete zomerdag. Bomen zijn belangrijk om hittestress in onze stad te voorkomen.

It's amazing the effect trees can have

We zien mogelijkheden om de aanbevelingen uit het Klimaatakkoord in de Nijmeegse situatie op de volgende wijze te vertalen: Wij willen in Nijmegen de nadruk leggen op een kwalitatief goed boombestand en dit uitdrukken in een waarde via bijvoorbeeld I-Tree. Het Nijmeegs doel is om in 2045 de waarde van het bomenbestand met de helft te vermeerderen, voor een deel dus door bomen ouder, groter en waardevoller te laten worden en voor een deel door nieuwe aanplant, ofwel 625 bomen extra per jaar (op de 62.500 bomen die nu in Nijmegen staan, in totaal 15.000 tot en met 2045). Plus: waar mogelijk, in nieuwe wijken, maar ook in de bestaande stad, worden bosjes aangelegd, bijvoorbeeld in de vorm van Tiny Forest, Wij-bos, voedsel/plukbos (zo worden in Zuid Duitsland vaak in parken fruitbomen aangeplant voor algemeen gebruik), of verticale bosjes. Voorbeelden van mooie bestaande bosjes zijn het Patersbosje en het Javabosje.

Mogelijkheden voor nieuw aan te leggen bos:

- Areaal tussen Pathe/Hornbach en boerderij Roelofsen in Nijmegen-noord (toe te voegen aan Park Lingezen) in samenspraak met bewoners Nijmegen-noord.
- Gronden in Kinderdorp Neerbosch voor aanplant extra voedselbos en stadslandbouw.
- Gronden in Goffert/Heideparkseweg idem.
- Grond naast Helicon Energieweg.
- Gronden tussen Lindenholt en Neerboscheweg.

f. Een boom verdient beter

Naast opvangen en vastleggen van CO₂, hebben bomen ook een zuiverende werking: ze reguleren regenwater, vangen fijnstof op, zuiveren de lucht van stikstofoxiden e.d. én produceren zuurstof. Ze zijn met andere woorden de longen van onze stad. Maar bomen leveren ook geld op. Dankzij internationale afspraken heeft het vastleggen van CO₂ een economische waarde gekregen. Vochtregulatie door bomen zorgt er voor dat de riolering kleiner gedimensioneerd hoeft te worden en afvang van fijnstof en stikstofoxiden zorgt er voor dat gemeenten voor het realiseren van schone lucht minder maatregelen hoeven te nemen. Tenslotte blijkt uit onderzoek dat wonen in een lommerrijke omgeving de waarde van huizen verhoogt en dus ook de WOZ belastingen die de gemeente kan heffen.

g. Bomenridders

Onze houding t.o.v. behoud of kap van bomen is de afgelopen jaren veranderd. Door hun ouderdom en statigheid hebben mensen iets met bomen. Steeds meer mensen maken zich dan ook druk om de kap van bomen: van aan bomen vastketenen, tot juridische acties en burgerprotesten. Kap van bomen gaat zelden geruisloos. Voorbeelden van straten waar recentelijk bomen zijn gekapt: Kamperfoeliestraat (wortelopdruk), Dominicanenstraat (snelfietspad), Daalseweg (aanpassing straat), St. Annastraat (te weinig ondergrondse ruimte) en Industrieweg (te dicht langs fietspad). Dit vraagt om aanpassing van het kapbeleid. We willen zo mogelijk voorkomen dat onvolwassen en gezonde bomen gekapt worden en anders via herplantplicht kap voldoende wordt gecompenseerd. Hiervoor moeten we het kap- en aanplantbeleid aanscherpen.

h. Nijmegen als noordelijkste stad van het zuiden

In Midden- en Zuid-Europa hebben ze al veel langer ervaring met hittestress en weten ze hoe ze warmte moeten bestrijden met afkoeling en schaduw van bomen. Bovendien vormen bomen een welkome afwisseling met de stenige uitstraling van de stad. Tegelijkertijd geeft dit sfeer, geborgenheid en schoonheid aan de straten en pleinen en krijgt Nijmegen een zuidelijker uitstraling. Dit past heel goed bij het beeld dat we willen oproepen: Nijmegen de noordelijkste stad van het zuiden.

IV. Voorstellen voor een hernieuwde werkwijze

Schilderij van Diederik Grootjans van de Graafseweg t.b.v. actie bewoners; hoe mooi het er uit zou kunnen zien.

We vragen het college om bij het opstellen van een geactualiseerd Bomenbeleidsplan, en bij de uitvoering hiervan, de volgende voorstellen mee te nemen:

1. Kapitaliseer het groen kapitaal:

Bomen leveren jaarlijks een bijdrage aan groene baten. Deze baten kunnen we kapitaliseren en mogelijk ook meenemen in de begroting en jaarrekening of op andere wijze zichtbaar maken. Daarnaast vertegenwoordigen bomen een waarde (nu is de waarde 0). Die waarde kunnen we ook kapitaliseren en mogelijk opnemen als bezit met een bepaalde waarde op de balans van de gemeente Nijmegen, of op andere wijze zichtbaar maken..

We stellen voor om de groene baten en waarden te bepalen via bijv. het waardebepalingsstelsel I-Tree. Met dit waardebepalingsstelsel worden a.d.h.v. de grootte van de boomkroon, waterafvang, afvang van vervuilende stoffen, CO₂-vastlegging en biodiversiteitspotentie, de jaarlijkse groene baten berekend. Daarnaast slaat de boom CO₂ op, wat waarde heeft. Dit naast opbrengst bij kap (planken, houtige biomassa). In Utrecht (met veel jonge bomen) zijn de jaarlijkse groene baten met I-Tree berekend op gemiddeld €10 per boom. In een wijk in Rotterdam is dit berekend op gemiddeld €50. Ofwel de jaarlijkse baten van Nijmeegse bomen zouden dan op minimaal €600.000 tot wellicht €3 miljoen uitkomen. Ook de waarde van bomen kan uitgedrukt worden. Een oude heel grote boom (met jaarlijks €135 aan groene baten en een totale CO₂ voorraad van €1400) heeft daarbij veel meer waarde dan een nieuw boompje. Ook maakt het uit welke boom je plant. (zie

https://vng.nl/sites/default/files/de_baten_van_bomen_resultaten_van_i-tree_eco_in_nederland.pdf). We kunnen er ook voor kiezen om als gemeente zelf een methodiek te ontwikkelen, mochten I-Tree of andere methodieken niet voldoen.

2. Ga uit van een minimale levensduur:

In het beleid gaan we er voortaan vanuit dat de meeste laanbomen minimaal 50-80 jaar of langer (al naar gelang het type boom) kunnen blijven staan, zodat bomen in ieder geval tot volledige wasdom kunnen komen (dit is tot nu toe gemiddeld 30 jaar). Bij de keuze van boomsoorten wordt hier ook rekening mee gehouden.

3. Kwaliteit gaat boven kwantiteit:

Een gezonde ondergrondse standplaats, van voldoende grootte, is daarbij het belangrijkste criterium. Als het enigszins mogelijk is, wordt de verharding verminderd, want bomen in de verharding hebben het i.h.a. moeilijk.

4. Maak een gelijkwaardige afweging:

De kwaliteit van de groenstructuur wordt een standaard criterium bij verkeerskundige e.a. afwegingen in de openbare ruimte. Ter voorkoming van onnodige kap wordt bij geplande werkzaamheden de Richtlijn Bomen Effectanalyse van de Bomenstichting en CROW gebruikt. Indien verwijdering noodzakelijk is wordt gekeken naar mogelijke verplaatsing/herplant. Bomen zijn vaak ook prima in te passen. Zo wil de raad dat er meer fiets parkeerplekken gecreëerd worden in die wijken waar fietsparkeren leidt tot overlast voor de omgeving. Dit is prima te combineren met extra aanplant van bomen.

5. Zet de juiste boom op de juiste plek:

We kiezen voortaan voor meer afwisseling van soorten bomen in lanen en op pleinen. De aan te planten bomen moeten passen bij de grondsoort en de waterhuishouding en ook goed bestand zijn tegen klimatologische omstandigheden zoals hitte en droogte.

6. Laat biodiversiteitspotentie meewegen:

Ook de biodiversiteitspotentie van bomen is belangrijk bij de keuze welke boom we aanplanten. We nemen aanvullende maatregelen om de biodiversiteit te vergroten, zoals het beplanten van boomspiegels e.d.. Dit sluit aan op het staande beleid 'Een bij hoort erbij'.

7. Doe recht aan de ambitie klimaatakkoord:

We spreken de ambitie uit om de waarde van het Nijmeegse bomenbestand in 2045 met de helft te vermeerderen, door bomen langer te laten staan waardoor ze door kunnen groeien richting volwassenheid en dus waardevoller worden. Maar ook door extra aanplant van 1% per jaar (zo'n 625 bomen) aan laan-, plein- en parkbomen, plus waar mogelijk aanleggen van bosjes in de vorm van een voedsel-/plukbos, Tiny Forest, Wij-bos (voor mogelijke locaties zie: III Overwegingen punt e), of verticaal groen. Hiermee doen we recht aan het Klimaatakkoord (voor geschatte kosten zie bijlage 2). Vanuit de Natuur en Milieufederaties wordt ondersteuning aangeboden bij de zoektocht naar locaties, wettelijke kaders en praktische specificaties met betrekking tot inrichting, beheer, boomkeuze, de organisatie van de aanplant en bij het bereiken en betrekken van inwoners (<https://www.natuurenmilieufederaties.nl/project/plan-boom-10-miljoen-bomen/>)

8. Bescherm monumentale bomen net zoals monumentale gebouwen:

Een inventarisatie van bijzondere, ecologische en/of monumentale bomen(groepen) wordt (ook voor private bomen met actuele gegevens) opgenomen op de website van de gemeente (nu moeilijk te vinden op <http://kaart.nijmegen.nl/kaartviewer/?Groen>). Deze bomen krijgen, als dat juridisch mogelijk is (private bomen?) een nee-kapbeleid (m.u.v. bij einde levensduur en gevaar voor omgeving). Hierbij wordt o.a. gebruik gemaakt van de lijst van de Bomenstichting.

9. Laat cultuurhistorie (her)leven:

De oorspronkelijke indeling uit het handboek Stadsbomen wordt aangevuld met cultuurhistorische lanen (vergelijkbaar qua afweging met primaire en secundaire hoofdbomenstructuur, zie Handboek stadsbomen 2009).

10. Voorkomen is beter dan genezen:

Bomen waarvan de stam een grotere omtrek heeft van 95 cm en 'Toekomstbomen' (een (laan)boom die op basis van zijn locatie en eigenschappen aangewezen wordt om te behouden en

te beschermen voor de toekomst) mogen alleen gekapt worden met een vergunning. Nu is dat 160 cm (voor particuliere bomen en in gedereguleerd gebied) respectievelijk 95 cm (in gereguleerd gebied). Wellicht is een kleinere diameter voor gemeentebomen, zoals in diverse andere gemeenten, een optie. Te denken valt aan 60 cm omtrek (dunning in bossen en bosschages uitgezonderd).

Daarnaast wordt het puntensysteem aangescherpt. Voor alle bomen die meer dan 60 punten scoren geldt een nee–tenzij kapbeleid. Voor alle gekapte bomen die vergunningplichtig zijn, geldt een herplantplicht op locatie gekoppeld aan de waarde die verloren gaat (volgens bijv. I-tree). Lukt het niet om een boom te herplanten, of niet van de juiste waarde, dan moet daartoe een bedrag in bijv. een Bomencompensatiefonds (eventueel te stallen bij Nationaal Groenfonds) gestort worden. De waarde wordt daarbij bepaald aan de hand van bijv. I-Tree, levensduur, gemiddelde kosten aanplant e.d. (nader uit te werken). Deze middelen worden gebruikt om elders bomen aan te planten.

11. Versteende stadsdelen hebben voorrang:

Bij aanplant hebben de meest versteende delen van de stad de hoogste prioriteit.

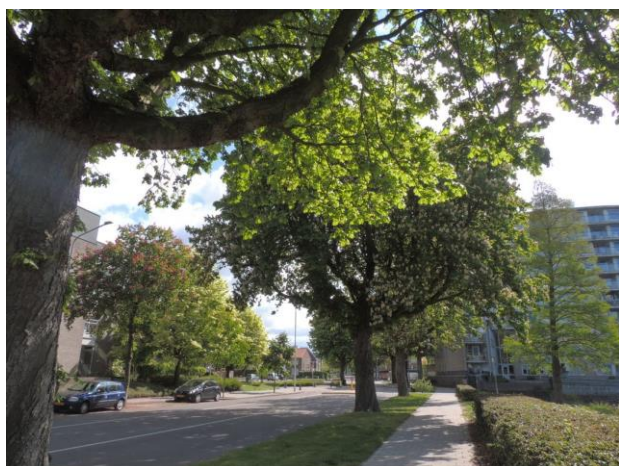
Nieuwbouwwijken als de Waalsprong die nu nog een lagere groenbezetting hebben, moeten zo snel mogelijk voldoen aan het nieuwe beleid. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij Operatie Steenbreek: “stenen eruit groen erin” (bij pleinen als Maasplein en Danielsplein). Hier kunnen we ‘groen’ bij voorkeur ook invullen met bomen.

12. Benut kansen beter:

Waar kansen zich voordoen om extra bomen aan te planten, benutten we die mogelijkheid (zoals bij de herinrichting van de Burchtstraat en de Graafseweg, of bij ombouw van wegen van 50 km/u naar 30 km/u). Boomstructuren op doorlopende wegen worden waar mogelijk doorgetrokken (Mauritssingel). In het budget voor deze ingrepen wordt rekening gehouden met aanplant van bomen, bijv. vergelijkbaar met percentageregeling beeldende kunst

(<https://www.rijksvastgoedbedrijf.nl/documenten/brochure/2014/06/25/percentageregeling-beeldende-kunst>).

VI. Dekking

Mooie bomenrij langs de Archipelstraat

Ten behoeve van dit voorstel

- Het opstellen van een Bomenplan kan gedekt worden uit de bestaande groenbudgetten. Dat geldt ook voor de gevraagde onderzoeken.
- Door de gemeente is €100.000 (per jaar) gereserveerd voor de komende jaren uit het Woonmilieuveterbeteringsbudget (in 2019-2020 ingezet voor nieuwe bomen langs de St. Annastraat). We wenden dit budget aan voor de aanplant van extra bomen zoals aangegeven in dit voorstel.
- Uit budget Grootchalig groen voor Expeditie Tuinfruit, mijn Wijkplan/operatie Steenbreek zijn de afgelopen jaren zo'n 300-350 boompjes per jaar uitgedeeld aan huishoudens (en aan private groenprojecten 150-200 stuks). We stellen voor om dit budget van €12.500 ook voor de komende jaren voor dit doel aan te wenden.

Vervolg in de nabije toekomst

- We willen als raad een mooie start maken met een nieuwe bomenbeleid, maar we willen daarbij ook recht doen aan de ambitie uit het Klimaatakkoord. We hebben als GroenLinks bovenstaande dekking gevonden waarmee we die start kunnen realiseren.
- Om het doel van 1% jaarlijkse aanplant in het Klimaatakkoord te kunnen bereiken is echter jaarlijks nog meer aanplant van bomen nodig (zie bijlage 2 voor berekening). Bijkomende kosten op jaarbasis zijn ca €100.000.
- Daarnaast verwachten we via de herplantplicht ook extra aanplant van bomen te kunnen realiseren. Maar daarvoor zal eerst een Boomcompensatiefonds (zoals in andere gemeenten en de provincie) met bijbehorende regels moeten worden opgesteld voor de ruimtelijke projecten (bij gewone straatherinrichting vindt overigens al herplant plaats). Het zal minimaal een jaar duren voordat dit beleid is geïmplementeerd en tot extra aanplant leidt.

Dankwoord

Allereerst wil ik de Groenstructuurwerkgroep van GroenLinks bedanken voor hun bijdrage aan dit Initiatiefraadsvoorstel. Met hun enthousiasme hebben ze de basis gelegd voor dit voorstel. Verder wil ik alle deskundigen, zoals de Bomenstichting, Alex de Meijer (GNMF), Thomas Rijniers, de griffie, diverse beleidsambtenaren, April Ranshuijsen en Susan Pot bedanken voor hun bijdrage.

Bijlage 1.

Overwegingen voor een nieuw kap- en aanplantbeleid

a. Criteria verplichting vergunning

Op grond van de APV is het kappen van bomen met een grotere omtrek dan 160 cm in gedereguleerd gebied en bomen met een grotere omtrek dan 95 cm in gereguleerd gebied vergunningplichtig (van de 410 verwijderde stadsbomen in 2019 waren er 74 vergunningplichtig). Daarnaast wordt ook getoetst aan het Bestemmingsplan, of er sprake is van een monument/beschermd stadsgezicht en Wet Natuurbescherming. Het onderscheid tussen gereguleerd en gedereguleerd gebied vinden we gezien het belang om bomen te laten staan niet langer valide. Een boom van 95 cm omtrek is al een behoorlijk dikke boom waarvoor naar onze mening altijd een vergunningplicht moet gelden. In aantal andere steden wordt zelfs gerekend met een veel kleinere omtrek van rond de 35 cm! Ook bomen die bewust zijn aangeplant om bijv. een laanstructuur te vormen, verdienen bescherming. Ook deze 'Toekomstbomen' zouden onder de vergunningplicht moeten komen te vallen.

b. Waardebepaling houtopstand

De beoordeling van bomen is enerzijds gebaseerd op de waardebeoordeling van houtopstanden door middel van een puntensysteem. Anderzijds is de beoordeling voor kap gebaseerd op een verwijderingsgrondslag (overlast tabel), waarmee het gevaar en de overlast worden bepaald. Bij een score van meer dan 60 punten is de boom/houtopstand waardevol en moet gemotiveerd worden wat de reden van de kap is. Bij minder dan 60 punten wordt in het algemeen dus een kapvergunning gegeven. Op het puntensysteem is nog wel wat af te dingen en het is voor meerdere interpretaties vatbaar. Zo krijgt een boom die behoort tot landelijk register van Monumentale bomen volgens de waarderingstabel slechts 40 punten en een boom die vanuit esthetische waarde onvervangbaar is slechts 15 punten, terwijl goed verdedigbaar is om deze bomen alleen al vanwege deze criteria 60 punten te geven. Een boom die onderdeel uitmaakt van een beschermd stadsgezicht krijgt nu 15 punten. Ook dit lijkt ons aan de lage kant. Bij verwijderingsgrondslag wordt gekeken naar reden voor kap. Bomen kappen enkel omdat ze voor overlast zorgen (bladval bijv.), of vanwege lichte wortelopdruk zijn naar onze mening geen valide argumenten.

c. Richtlijn Bomen Effect Analyse

Bij werkzaamheden wordt regelmatig gekozen voor kap. Het huidige beleid biedt hiertoe i.h.a. de ruimte. De afweging moet anders, waarbij het belang van behoud boom zwaarder moet wegen. Onlangs is een Richtlijn Bomen Effect Analyse opgesteld door de Bomenstichting en de CROW. In deze richtlijn is het behoud van de boom (indien mogelijk) uitgangspunt bij geplande werkzaamheden. Gebruik ervan is aanbevelenswaardig, zodat wellicht minder snel wordt overgegaan tot onnodige kap. Ook kan gekeken worden naar mogelijke verplaatsing/herplant.

d. Kwaliteit gaat boven kwantiteit

Een gezonde standplaats, van voldoende grootte, is daarbij van levensbelang. Bomen die 'in de verharding' staan hebben het in het algemeen moeilijk. Bij de aanplant van bomen zou voldoende ondergrondse ruimte gecreëerd moeten worden voor het wortelstelsel (tot wel 20 m³). Indien enigszins mogelijk zou ook de verharding verminderd moeten worden. Als dat onmogelijk blijkt te zijn, dan kunnen we ermee leven als op een bepaalde locatie minder bomen (of kleinere boomtypen) kunnen worden (terug)geplant. Maar deze bomen moeten dan wel worden geplant onder betere groeicondities, zodat ze uit kunnen groeien tot een volwaardige boom.

e. Afwegingen herplant

Als nu een boom gekapt wordt, vindt er een afweging plaats over het wel of niet opleggen van de herplantplicht. Omdat bomen zo belangrijk zijn, moet het streven altijd herplant zijn, fysiek of anders financieel (waarna met dit geld extra bomen elders kunnen worden aangeplant). Kansen voor (her)plant doen zich voor, nu wegen van 50 naar 30 km/u zijn of worden omgebouwd en er dus ook minder ruimte nodig is. Ook zijn er plannen om ventwegen anders in te richten, wat kansen biedt.

Bijlage 2.

Overwegingen bij kosten en baten

- Ambitie is om de waarde van het Nijmeegse bomenbestand in 2045 met de helft te vermeerderen, bijvoorbeeld de helft doordat bomen gemiddeld 2x zo oud worden en de andere helft door extra aanplant van 15.000 bomen in 24 jaar = 625 bomen per jaar (is de in Klimaatakkoord gevraagde 1% extra bomen per jaar). Niet alleen in parken en (privé)tuinen, maar juist ook in lanen en op pleinen.
- Er is op dit moment € 1.180.000,- budget voor beheer en onderhoud bomen. Voor de helft gaat dit op aan kap/herplant van bomen en nieuwe bomen en de rest wordt besteed aan snoeien, VTA-controle en overige beheerwerkzaamheden. Uit het huidige budget kan niet de extra aanplant van bomen worden betaald. Weliswaar levert minder kap en herplant geld op, maar oudere bomen kosten ook meer geld aan onderhoud. Met name doet zich een financieel probleem voor langs de hoofdwegen (primaire structuur). Dit heeft te maken met het feit dat het aanleggen van verbeterde ondergrondse groeiomstandigheden en de watervoorziening bij hoofdwegen dermate complex is dat dit veel geld kost. Er moet uitgegaan worden van €4000,-/boom in de primaire structuur, voor nieuwe bomen langs de secundaire structuur kan een bedrag van €2000,-/boom volstaan is de verwachting (met een kwart van de aanplant van bomen in de primaire structuur en driekwart in de secundaire structuur kunnen we voor laan/pleinbomen uitgaan van een gemiddelde prijs van €2500,-/boom). Voor nieuwe losse bomen in parken kan een bedrag volstaan van €750,-/boom. Aanleg van bosjes is veel goedkoper.
- We gaan uit van een deel aanplant van nieuwe laan/pleinbomen en een ander deel door extra aanplant bomen in parken en aanleg van diverse typen bosjes, plus jaarlijks uitdelen van bomen aan particulieren (zoals in 2018 en 2019). Daarmee komen we op de kosten in onderstaande tabel om het beoogde doel van 625 bomen te halen. Het IVN regio Nijmegen heeft overigens aangeboden om mee te helpen met planten en onderhouden van bosjes.

Indicatieve verdeling	gemiddelde prijs ¹	aantal bomen	totale kosten
laan/pleinbomen	2500,-	30	75.000,-
grote bomen in parken e.d.	750,-	5	3.750,-
kleine bomen in parken e.d.	300,-	70	21.000,-
uitdelen aan particulieren ²	66,67	375	12.500,-
Totale kosten per jaar		480	€112.250,-
Dekking			
Woonmilieuverbeteringsbudget			100.000,-
Grootschalig groen/ Mijndijkplan			12.500,-
Totale dekking per jaar			€112.500,-
Nog zonder dekking			
laan/pleinbomen	2500,-	20	50.000,-
grote bomen in parken e.d.	750,-	45	33.750,-
kleine bomen in parken e.d.	300,-	80	24.000,-
Te bekostigen uit beslispunt 3 of door extra budget uit Zomernota		145	€107.500
1. per boom, incl. arbeid, grondverbetering en/of organisatiekosten			
2. waarvan de helft voor rekening van de gemeente komt			

